

Historia

Boćki pierwszy raz w źródle historycznym zostały wymienione w 1499 r. Dnia 17 września 1509 r. Zygmunt Stary nadał sześć osad nad Nurcem marszałkowi i sekretarzowi Wielkiego Księstwa Litewskiego Janowi Sapieże, któremu również pozwolono na założenie miasta na prawie magdeburskim, organizowanie trzech jarmarków i zbudowanie zamku. Właściciel Bociek niebawem znacznie poszerzył swe dobra i w budowanym mieście w 1513 r. ufundował kościół parafialny. Jan Sapieha był pierwszym wojewodą podlaskim, zmarł w 1517 r. w pobliskim Dubnie i został pochowany w Boćkach. Przed 1568 r. Sapiehowie sprowadzili do miasta Żydów, którzy niebawem utworzyli gminę wyznaniową.

Sapiehowie władali Boćkami do II połowy XVIII w. Tutaj zbudowali swą rezydencję. W 1591 r. dobra boćkowskie o powierzchni ok. 3.600 ha obejmowały miasto i dziewięć wsi. W 1638 r. uległy one podziałowi na boćkowskie i dubińskie, ale nadal były we władaniu Sapiehów. W Dubnie znajdował się dwór z kaplicą. W 1674 r. w Boćkach mieszkały 463 dusze podatkowe, w tym ponad 54 proc. unitów, 25 proc. katolików i 21 proc. Żydów. Dobra obejmowały ówczasie miasto oraz wsie Knorydy, Krasna Wieś, Romaszki, Mokre, Stara Wieś, Andrianki i Żołoćki. Znaczną część tych dóbr posiadał kasztelan lubelski Szczęsny Zygmunt Parys. W 1693 r. drogą zastawu Boćki trafiły w posiadanie Branickich, ale niebawem poprzez małżeństwo powróciły do Sapiehów. W tym czasie w mieście był rynek oraz sześć ulic: Bielska (przy tej cegielnia), Brańska, Dubieńska, Dworska, Załuska i Zarzecka.

W 1730 r. skarbnik litewski Józef Franciszek Sapieha z żoną Krystyną z Branickich ufundowali w mieście drugi kościół katolicki, jako miejsce godne relikwii ciernia z korony Chrystusa. Świątynię poświęcono dziewięć lat potem i przekazano do użytkowania zakonowi franciszkanów reformowanych, dla których wzniesiono też klasztor. Szczególnie rozwinął się w Boćkach kult św. Antoniego Padewskiego, a na odpust w tym terminie do miejscowości tej przybywało wielu pielgrzymów.

W XVIII w. dobra boćkowskie, zwane hrabstwem, zamieszkiwała szlachta, bojarzy (Romaszki, Knorydy, Mokre, Stara Wieś, Krasna Wieś), a najliczniej chłopi. Boćki słynęły z rzemiosła rymarskiego. W latach 60. XVIII w. miasto wraz z ręką Teresy, córki Józefa Sapiehy, przeszło w posiadanie podczaszego litewskiego Joachima Karola Potockiego. Ród ten władał miastem przez niemal sto lat.

W 1794 r. z polecenia władz powstańczych z dóbr boćkowskich insurekcję kościuszkowską zasiliło 9 konnych kantonistów z bronią. W 1800 r. w Boćkach mieszkało 1.513 osób, w tym 44 proc. Żydów. Miasto było punktem etapowym stacji pocztowej.

W 1820 r. Jan Potocki ufundował wyznawcom obrządku wschodniego murowaną cerkiew, istniejącą do dzisiaj. W 1824 r. zamknięto katolicki kościół parafialny stojący w rynku. Zaborcy nie pozwolili dokończyć budowy nowej świątyni. W 1832 r. władze rosyjskie usunęły reformatów z klasztoru, a świątynię klasztorną zamieniono na kościół parafialny. W tym czasie znacznie została też osłabiona gmina żydowska, która uległa podziałowi.

Pod Boćkami 20 września 1863 r. Antoni Barancewicz na czele oddziału liczącego 109 partyzantów stoczył potyczkę z wojskami rosyjskimi kpt. Emalienowa.

Od lat 60. XIX w. właścicielką Bociek była Joanna Defler. W 1897 r. w mieście mieszkało 2.636 ludzi, w tym 53 proc. Żydów. W 1912 r. rozebrano klasztor reformatów i z jego cegły wzniesiono cerkiew w Andryjankach. Na skutek tzw. „bieżeństwa” znaczna część wyznawców prawosławia została w 1915 r. ewakuowana w głąb Rosji, w wyniku czego do 1929 r. nie funkcjonowała tutaj parafia prawosławna. W czasie wojny polsko-bolszewickiej w 1920 r. w okolicach Bociek doszło do walk, a brał w nich udział m.in. Władysław Broniewski. W 1931 r. w Boćkach mieszkało 2.326 osób, w tym 1.138 katolików, 736 Żydów i 421 prawosławnych. W 1934 r. Boćki utraciły prawa miejskie.

W trakcie II wojny światowej miejscowość znacznie ucierpiała. Miejscowych Żydów Niemcy wymordowali w Treblince.

W roku 1730 Józef Franciszek Sapieha funduje kościół pod wezwaniem świętych Antoniego i Józefa, przy którym działają Ojcowie Bracia Mniejsi Zakonu Św. Franciszka Reformaci. Sam kościół dobrze zachował się do dnia dzisiejszego, zaś ze zburzonego w okresie zaborów klasztoru została zbudowana cerkiew w Andryjnkach pw. Podniesienia Krzyża Chrystusowego.

Boćkowski kościół posiada unikatowe w skali europejskiej zabytki: wspaniałe ołtarze barokowe, jedyne w Polsce tabernakulum z zespołem 67 plakiet, freski na kopule oraz relikwie św. Antoniego z Padwy. Obecnie ten zabytek klasy zerowej został, jako świątynia podniesiony do rangi sanktuarium.

W stronę fasady kościoła spogląda swymi kamiennymi oczyma, pochodząca z XVIII wieku, figura św Jana Nepomucena.

Cerkiew w Boćkach ufundowali Potoccy. Obecnie budynek świątyni - o unikalnej, nietypowej dla architektury sakralnej prawosławia, dwuwieżowej bryle - został gruntownie odnowiony. Prace konserwatorsko - remontowe zostały docenione przez Ministra Kultury i boćkowska cerkiew pod wezwaniem Zaśnięcia Najświętszej Maryi Panny chlubić się może tytułem *Zabytek Zadbane*.

Od XVIII wieku w Boćkach funkcjonowała stacja pocztowa, gdzie wymieniano konie kursujących tu dyliżansów. Rozwijał się dzięki temu przemysł rymarski, którego wyroby znane były nie tylko w okolicy. I od wyrabianych przez rymarzy słynnych batów i dyscyplin zwanych boćkowcami wzięły swą nazwę Boćki. Zygmunt Gloger w swej *Encyklopedii staropolskiej ilustrowanej* pisze, że pospolite było ongiś przysłowie odnoszące się do wykorzystania w wychowaniu młodzieży owych wyrobów rymarskich: "*Boćkowskiego prawa artykuły niejedną cnotę wykuły*". Podobna w swym tonie jest też wypowiedź Wincentego Pola: "*Jeszcześ mi nie wyrósł z pod władzy ojcowskiej: Mam jeszcze ów samy monitor boćkowski*".

XIX - wieczny dworek w Andryjankach, z charakterystycznym dla kresów wschodnich zespołem parkowym.

Cerkiew pod wezwaniem Podniesienia Krzyża Chrystusowego w Andryjankach - obecnie odrestaurowana

Ziemia Boćkowska była niemyym świadkiem wielu ciekawych i dramatycznych wydarzeń ściśle związanych z historią całej naszej Ojczyzny. Tu toczyły się walki w czasie potopu szwedzkiego, tu Podlasiacy bohatersko stawiali opór zaborcy podczas powstania styczniowego. Pamiętając o ofiarę swych ojców mieszkańcy ziemi boćkowskiej wzniesli pomniki, składające hołd poległym na "ołtarzu wolności". 20 czerwca 1926 roku, młodzież z Teatru Ludowego w Lubiejkach ufundowała obelisk Poległym Powstańcom 1863 r. Odrestaurowany staraniem władz i społeczeństwa gminy pomnik stoi na leśnej mogile przy skrzyżowaniu dróg z Bociek do Wygonowa i Wandalina.